

UNIVERZITET SINGIDUNUM

Departman za postdiplomske studije

Danijelova 32, Beograd

UNIVERZITET SINGIDUNUM
4-108/2024
09-09-2024.

VEĆU DEPARTMANA ZA POSTDIPLOMSKE STUDIJE I SENATU UNIVERZITETA UMETNOSTI

Odlukom Veća Departmana za poslediplomske studije broj 4-291/2017 od 30.11.2017. godine, određeni smo za članove Komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije kandidatkinje Irene Javorski Dedić (br. Indeksa 15/4001) pod nazivom **SAVREMENOST I SAVREMENE UMETNOSTI U KONTEKSTU FILOZOFIJE NOVOG MATERIJALIZMA I SPEKULATIVNOG REALIZMA (ŠTUDIJA SLUČAJA: KRITIČKA ANALIZA MATERIJALISTIČKE FIKCIJE DŽEJMSA GREJAMA BALARDA I TOMASA PINČONA** o čemu podnosimo sledeći

IZVEŠTAJ

1. Osnovni podaci o Kandidatkinji i doktorskoj disertaciji

Irena Javorski Dedić (r. 1983) diplomirala je Opštu književnost sa teorijom književnosti na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2018. do 2021. radila je u Narodnoj biblioteci Srbije, a od 2021. zaposlena je u biblioteci Fakulteta za medije i komunikacije. Delovala je kao književna kritičarka, urednica i organizatorka kulturnih događaja. Bila je urednica časopisa za žensku književnost i kulturu *ProFemina*. Književnu kritiku je objavljivala u „Kulturnom dodatku“ u *Politici*, u „Betonu“, kulturnom podlistku u *Danasu*, kulturnom dodatku *Blica*, na zagrebačkom portalu *Booksa*, itd. Realizovala je niz projekata: Betonov projekat javnih tribina u Centru za kulturnu dekontaminaciju (*First steps to developed DEMOCRACY*, 2012-2014) i tribine za srednjoškolce Dečjeg centra u Beogradu (*Be loud! Draw attention to yourself!*, 2010-2013). Objavljivala je radove u književnim i naučnim časopisima: *Polja*, *Koraci*, *ProFemina*, *AM: Journal of Art and Media Studies*, *Književna istorija*, *Književna smotra*. Bila je članica organizacionog odbora međunarodne konferencije *15th International Deleuze and Guattari Studies Conference and Camp*, koju su organizovali Fakultet za medije i komunikacije i Institut za filozofiju i društvenu teoriju, u Beogradu, 3-7. jul i 10-12. jul, 2023. Bila je članica žirija 57. i 58. Međunarodnog Sajma knjiga u Beogradu. Izlagala je na više međunarodnih naučnih konferencija. Autorka je knjige književnih eseja *Dekonstrukcija politike neutralnosti* (Matica srpska, 2012) i ko-urednica zbornika *Zbornik: ka razvijenoj demokratiji* (Beton, 2013).

Kandidatkinja ima tri objavljena rada kategorije M23, M24, i M53 čime je ispunjen preduslov za odbranu doktorske disertacije:

-M23 Javorski, Irena. 2018. "Proširene paradigme čitanja nakon obrata k afektu i objektu – mjesto nehumanog u romanu J. G. Ballarda 'The Atrocity Exhibition'." *Književna smotra* 50, no. 189 (2018): 95-108. <https://hrcak.srce.hr/212314>.

-M54 Javorski, Irena. 2018. "Kritičko preispitivanje vizuelnog nasleđa beogradskih nadrealista - od klikera do komentara". *Književna istorija* 50, br. 165 (2018): str. 291-296. ISSN 0350-6428

-M53 Javorski, Irena. 2016. "Križa Modernosti – Nekoliko Odgovora Od Liotara Do Wittgenštajna i Balarda /The Crisis of Modernity – a Few Answers from Lyotard to Wittgenstein and Ballard." *AM*, no. 11 (November 15, 2016): 23–34. <https://doi.org/10.25038/am.v0i11.144>.

Doktorska disertacija kandidatkinje **SAVREMENOST I SAVREMENE UMETNOSTI U KONTEKSTU FILOZOFIJE NOVOG MATERIJALIZMA I SPEKULATIVNOG REALIZMA (STUDIJA SLUČAJA: KRITIČKA ANALIZA MATERIJALISTIČKE FIKCIJE DŽEJMSA GREJAMA BALARDA I TOMASA PINČONA** urađena je na ukupno 281 strani. Disertacija sadrži apstrakt na srpskom i na engleskom jeziku sa ključnim rečima. Tekst disertacije iznosi 246 strana, 20 strana Popis literature. Popis literature obuhvata 200 referenci.

Doktorska disertacija kandidatkinje Irene Javorski Dedić bila je podvrgnuta proverbi softverom za ustanovljavanje preklapanja/plagijarizma (iThenticate Plagiarism Detection Software). Ukupan procentualni iznos zapaženih preklapanja iznosi 6% disertacije.

2. Predmet i cilj istraživanja

Doktorska disertacija **SAVREMENOST I SAVREMENE UMETNOSTI U KONTEKSTU FILOZOFIJE NOVOG MATERIJALIZMA I SPEKULATIVNOG REALIZMA (STUDIJA SLUČAJA: KRITIČKA ANALIZA MATERIJALISTIČKE FIKCIJE DŽEJMSA GREJAMA BALARDA I TOMASA PINČONA** je transdisciplinarna naučna studija. Kandidatkinja je detaljno interpretirala i raspravljala filozofske koncepte, teorijske platforme i konstrukte razrađene u filozofiji Žila Deleza, teorijama novog materijalizma i spekulativnog realizma, a zatim ih je, u studiji slučaja, primenila na analizu izabranih književnih dela.

Predmet istraživanja doktorske disertacije su teorijski koncepti filozofije i estetike novog materijalizma i spekulativnog realizma, sa posebnim osvrtom na to kako su se teoretičari i teoretičarke pomenutih teorijskih pravaca odnosili prema lingvističkim ili reprezentacionim modelima stvarnosti i umetnosti kojima se suprotstavljaju i koje kritikuju. Kandidatkinja interpretira Delezove filozofske razrade i njihove primene na novi materijalizam i spekulativni realizam. Ona raspravlja o novim ontološkim pristupima i posebno o Delezovoj teoriji imanencije. Kandidatkinja je istražila i interpretirala mogućnosti primene postdelezovske filozofije novog materijalizma u polju savremene umetnosti, s posebnim fokusiranjem na književnost. Pažnja je

posvećena i jednoj kontradikciji. Naime, teoretičari i teoretičarke novog materijalizma i spekulativnog realizma teže da napuste teoriju diskursa, pokušavajući da izgrade ne-diskurzivne modele mišljenja, kako bi zasnovali nove poglede na savremenost. Ovo nastojanje se može shvatiti kao problematično, ali se može interpretirati i kao neophodno i korisno u uspostavljanju novih teorija čitanja književnih i umetničkih dela. Zato je cilj istraživanja ispitivanje mogućnosti za uspostavljanje jednog novog okvira, kojim bi se zasnovala materijalistička teorija savremenosti i savremene umetnosti, pre svega teorija književnosti sa i bez diskurzivnih aparata.

Cilj istraživanja je ispitivanje i razvijanje mogućnosti za uspostavljanje jednog novog okvira, kojim bi se zasnovala materijalistička teorija savremenosti i savremene umetnosti, pre svega teorija književnosti. Ta istraživanja se oslanjaju na domene Delezove i delezovski fundirane novomaterijalističke i spekulativnorealističke misli.

Drugi važan teorijsko/filozofski cilj je pomeranje interpretativne pažnje u teoriji književnosti sa „jezika epistemologije“ na „jezik ontologije“ o umetničkom i književnom delu.

Treći cilj je preispitivanje koncepta neoavangarde i njegove reinterpretirane upotrebe na dela Džejmsa Grejama Balarda. Time je ciljano otvorena teorijski riskantna rasprava odnosa formata kao što su modernizam, postmodernizam, avangarda i neoavangarda u odnosu na ideologije spekulativnog mišljenja razvijanog u novom materijalizmu i spekulativnom realizmu. Kandidatkinja, zato oprezno, piše: „Shodno tome, ostvaren je cilj ovog istraživanja, da se ispituju doprinosi novih i spekulativnih materijalizama u pravcu zamisli njihovog ‘projekta’ zasnivanja jedne nove teorije mišljenja (i) savremenosti, kao i savremene umetnosti, odnosno književnosti. Kao glavni razlog njihove moguće uspešnosti u nauci o književnosti – ovo ‘moguće’ treba uzeti sa rezervom, jer njihova književno-teorijska rešenja nisu deo čvrstog i razvijenog teorijskog sistema i metodologije – leži u njihovom preuzimanju Delezovog i Gatarijevog shvatanja afekta i sklopa“ (str. 256).

Kandidatkinja je transdisciplinarno interpretirala postavljene teorijske, filozofske, estetičke i književno-naučne predmete i ciljeve disertacije.

3. Hipotetički okvir istraživanja

Naučne – teorijske i filozofske – hipoteze na kojima je zasnovana doktorska disertacija **SAVREMENOST I SAVREMENE UMETNOSTI U KONTEKSTU FILOZOFIJE NOVOG MATERIJALIZMA I SPEKULATIVNOG REALIZMA (STUDIJA SLUČAJA: KRITIČKA ANALIZA MATERIJALISTIČKE FIKCIJE DŽEJMSA GREJAMA BALARDA I TOMASA PINČONA** su postavljene na spekulativan i provokativan način:

- **Prvom hipotezom** se ukazuje na Delezove filozofske rasprave vremena i njihovog potencijala za reinterpretiranje „savremenog“ i „kvalitativno novog“. Time se uspostavljaju uslovi rasprave teorije savremenosti i teorije savremene književnosti.
- **Druga hipoteza:** Novi materijalizam je nastao kritikom nasleđa lingvističkog obrta, nadograđujući ga uvođenjem zanemarenog materijalnog aspekta. Novi materijalizam se razlikuje od spekulativnog realizma, koji zastupa radikalniji otklon od lingvističkog obrta, pošto se zalaže za povratak spekulacije u filozofsko mišljenje, pri čemu se napušta svaki vid korelacionizma koji postoji između svesti i sveta.

- **Trećom hipotezom** se postavlja osnova za raspravu koncepta „relacije“ i kritike relacionizma u novom materijalizmu, te posebno spekulativnom realizmu. U slučaju spekulativnog realizma nastaje objekatsko proširenje, supstancionalizacijom objekta koji se približava subjektu, što je imalo za posledicu upisivanje epistemologije u ontološku postavku.
- **Četvrta hipoteza:** novi materijalisti će Delezov proces individuacije vezati za relaciju i pitanje odnosa, ili će poput Karen Barad postaviti u apsolutizovanu relaciju, dok se učenje Brajana Masumija izdvaja, jer nastavlja da razvija Delezovu filozofiju procesa.
- **Peta hipoteza:** moguće je naznačiti interpretativnu uporednost između postantropocentrične estetike Wolfganga Velša i ne-relacione estetike Grejama Harmana.
- **Šesta hipoteza:** u novom materijalizmu i spekulativnom realizmu posmatraju se umetničko i književno delo, odnosno, tekst kao produkovani materijalni kontekst.
- **Sedma hipoteza:** pod materijalnošću književnog teksta može se podrazumevati prošireni smisao čitanja: prvo, afektivni susret sa potencijalno transformativnim materijalima (teorija afekta) i, drugo, susret sa praksom prevođenja (obrt ka objektu).
- **Osma hipoteza:** do određenja mesta nehumanog u Balardovoj knjizi *Izložba grozote* može se doći primenom poststrukturalističke, deridijanske postavljene analize. Ali, ne može se objasniti specifičnost Balardovog književnog postupka.
- **Deveta hipoteza:** Balardova *Izložba grozote* se može posmatrati kao materijalistički, afektivni i objekatski tekst-kontekst, čime se potcrtava neoavangardni aspekt ovog romana i postavlja upitnost dosadašnjih posmodernističkih tumačenja.
- **Deseta hipoteza:** poststrukturalistička teorija teksta i znaka ne može da omogući adekvatno razumevanje Pinčonovog književnog postupka u romanu V.

Kandidatkinja je sa deset hipoteza postavila orijentisan i motivisan model razrade predmeta i ciljeva disertacije. Time je definisala osnovne teorijske koncepte filozofa, filozofkinja, teoretičara i teoretičarki novog materijalizma i spekulativnog realizma. Definišući pomenute filozofske teorije Kandidatkinja ih povezuje sa teorijom posthumanog ili ne-ljudskog obrta. Time se obrazlaže mogućnost kritike korelacionizma ili filozofije predstave, koju je postavio Kenten Mejasu. Posebna pažnja je poklonjena pojmu materijalizam, jer je pojam ključan za nove materijaliste i materijalistkinje, koji se po njima mora redefinisati i ponovo osmisliti „putem povratka materijalnom koje treba re-integrirati u filozofsko-teorijsko mišljenje“ (str. 95).

Pozivajući se na teorije novog materijalizma i spekulativnog realizma, Kandidatkinja zagovara i uspostavlja krajnje spekulativno motivisani arbitraran pristup, kojim se odbacuje kontekstualistički i istorijski pristup razvijen u studijama kulture i novom istorizmu. Svoju poziciju objašnjava rečima: „Primenjeno na polje umetnosti i književnosti, to bi značilo da se istorijskim formacijama poput avangarde, neoavangarde, modernosti i postmodernosti može pristupiti i sa aistorijskog stanovišta, ali koje se neće temeljiti na procesu razlikovanja zasnovanog na mišljenju u kategorijama antinomija, već na singularnostima, odnosno na pojmu singularnosti, to jest intenzivnih singularnih mnoštvenosti“ (str. 29). Redefinisanje književnih (i umetničkih) dela koja su pripadala pomenutim književnim formacijama posmatra se kao nužna intervencija iz perspektive savremenosti.

Hipoteze su postavljene, razrađivane i argumentovane u disertaciji. Hipotezama je obećana razrada filozofskih i teorijskih spekulativnih diskursa razvijanih u tradiciji Žila Deleza i postdelezovskim raspravama novog materijalizma i spekulativnog realizma. Hipotezama je ukazano na prenos teorijskih i filozofskih savremenih kontraverzi u polje analize savremene umetnosti i književnosti.

4. Metodologija istraživanja

Kandidatkinja je ukazala na pro-filozofski karakter doktorske disertacije, a pre svega na prelaz sa epistemoloških metoda na ontološki usmerenu metodologiju. Irena Javorski Dedić se kritički služi konceptima i metodama razvijenim unutar novomaterijalističke filozofije, spekulativnorealističke filozofije, neomarksističke teorije, novomaterijalističke estetike, spekulativnorealističke estetike, teorije savremenosti, teorije savremenih umetnosti i savremene teorije književnosti.

Ovakav metodološki pristup je transdisciplinaran, pošto nastaje uspostavljanjem složenih, često nekonzistentnih odnosa i obećanja procesuiranih između različitih disciplina.

U disertaciji je primenjen kritičko-analitički metod teorijske analize i metod nomadskog, transdisciplinarnog pristupa. Nomadski metod je transdisciplinarni metod teorijske interpretacije kojim se podrazumeva proizvođenje različitih interpretativnih okvira. Zasnovan je na transversalnim kretanjima različitim društveno-humanističkim oblastima. Te oblasti nastaju „pozajmljivanjem” različitih teorijskih koncepata. Svako tumačenje se oslanja na uređeni korpus ili sistem nekog znanja. Pri konkretnoj primeni usmerenoj na otkrivanje pretpostavljene suštine neke problematike (a na osnovu tog istog sistema znanja), nomadski metod interpretacije će omogućiti umnožavanje okvira znanja. Okvir nikada neće biti jedan, jer se menja shodno izabranim konceptima, koji se preuzimaju/pozajmljuju iz različitih korpusa ili sistema znanja. U tom smislu, jedan korpus ili sistem znanja predstavljaće samo jedan od mogućih konteksta za razumevanje locirane problematike, dok će koncepti postati nefiksirani, putujući – kao oni koji menjaju svoja značenja sa promenom konteksta, odnosno naučnih okvira. Primeri ovako shvaćenih koncepata u njenom radu su brojni – Delezov koncept vremena, Deridina razlika kao trag (na engl. *trace*) ili Laturrov aktant (na engl. *actant*).

Kritičko-analitički metod teorijske analize biće primenjen na tekstove koji pripadaju različitim domenima: delezovsko-gatarijevskoj filozofiji imanencije, novom materijalizmu i spekulativnom realizmu (koji je u radu predstavljen širim spektrom autora i autorki), filozofiji procesa (Brajan Masumi), teoriji savremene umetnosti (Nataša Lah), dekonstrukciji (Žak Derida), političkoj filozofiji (Đorđo Agamben), i drugim. Posebno su indikativne i za dalji rad korisne rasprave metodologija filozofa i teoretičara kao što su Timoti Morton (str. 184, 256) ili Mijasua (str. 185-186). Drugim rečima, književni tekst (Balard, Pinčon) pokazuje se kao poligon filozofskog i teorijskog interpretativnog eksperimenta.

5. Kratak prikaz sadržaja doktorske disertacije

Doktorska disertacija je komponovana u četiri poglavlja sa Uvodom i Zaključkom. Priložen je popis literature i biografija kandidatkinje sa popisom objavljenih radova.

Uvod je pristupni akademski tekst u kojem je kandidatkinja eksplicirala šta je predmet bavljenja doktorske disertacije. Ukazano je na ciljeve, hipoteze, metodologiju i doprinose ovog naučnog rada, te popis literature. Identifikovani su filozofski i teorijski načini pristupanja njima. Kandidatkinja objašnjava da je u središtu njenog istraživanja filozofija i estetika novog materijalizma i spekulativnog realizma, i njihova kritika prethodne poststrukturalističke teorijske paradigme, koja se zasnivala na lingvističkim i reprezentacionim modelima stvarnosti i umetnosti, u čijem je središtu bio pojam diskurs a interpretativni model diskurzivna analiza. Polazeći od toga kako su novi materijalisti i spekulativni realisti interpretirali Žila Deleza, Kandidatkinja se usredsredila na posthumani ili postljudski obrt, koji se definiše i kao postantropocentrični i anti-lingvistički obrt. Na kraju disertacije ove teorije se u studiji slučaja primenjuju na analizu proze britanskog romanopisca Džejmisa Grejama Balarda i američkog romanopisca Tomasa Pinčona.

Prvi deo „Savremenost i Delezovska razlika“ (str. 20-92) sastoji se od pet filozofsko-teorijskih potpoglavlja: „1.1 Delezova ontološka koncepcija vremena i multidimenzionalnost prošlosti“ u kojoj se detaljno objašnjava nehronološki koncept vremena, čija su ishodišta u teorijama Kanta, Ničea i Bergsona; „1.2 Ontologija savremenosti i savremena teorija književnosti“ u kojoj se Kandidatkinja bavi načinom kako filozofije i estetike novog materijalizma i spekulativnog realizma proizvode nove modalitete mišljenja koji se zatim mogu primeniti i na interpretaciju književnosti, a u čijem je središtu aistorijski pristup književnim i umetničkim proizvodima, jer se jezik, smatraju oni, kako kandidatkinja objašnjava, „oslobađa označiteljske i reprezentacijske funkcije da bi se našao u funkciji izražavanja intenziteta“ (str. 34); „1.3 Ontologija procesa – razlika kao diferencijal“ usredsređuje se na Delezovu raspravu o razlici u biću i mišljenju; „1.4 Afekat“ u kojem se razmatra Delezova interpretacija afekta koja polazi od Baruha De Spinoze; i „1.5 Polje imanencije i intenzitet kao unutrašnja forma razlike“ u kojem se razmatra Delezov odnos prema Sartru.

Drugi deo „Od Deleza do novog materijalizma i spekulativnog realizma“ (str. 93-166). U njemu se raspravlja o pojmu materije i materijalnom obrtu, o posthumanom obrtu, kao i o ne-identiteskom, odnosno ne-diskurzivnom modelu koji je uspostavio Levi Brajant. Nakon toga sledi rasprava o ontologijama savremenosti i njihovim sličnostima i razlikama kako su uspostavljeni u delu Manuela Delande, Brajana Masumija, Bruna Latura i Grejema Harmana, nakon čega sledi rasprava o statusu objekta i o konceptima gole aktivnosti Masumija i golog života Đorđa Agambena.

Treći deo „Umetnost“ (str. 167-187) podeljen je u dva potpoglavlja. U prvom potpoglavlju, „Estetika Volfganga Velša i Grejema Harmana u kontekstu postantropocentričnog obrta“, Kandidatkinja istražuje sličnosti „između Velšovog zalaganja za kreiranje nove postantropocentrične – životinjske estetike i saznavnog principa i metoda *dekontekstualizacije* unutar ne-relacione, filozofsko-estetičke teorije objekta Grejema Harmana“ (kurziv u originalu, str. 168). U drugom potpoglavlju, „Proširene paradigme mišljenja o književnosti“, Kandidatkinja se poziva na teoriju vizuelnih umetnosti Nataše Lah, koja po rečima kandidatkinje, omogućava konstruisanje konteksta „za razumevanje novomaterijalističkih i spekulativnorealističkih paradigmi mišljenja o umetnosti, koje se kreću izvan koncepta forme, ukoliko se preuzme pretpostavka o izlišnosti današnjeg određenja nekog literarnog, ili ma kojeg umetničkog dela putem nje. U polju književnosti novi materijalizam i spekulativni realizam predstavljaju reakcije na lingvistički obrt i pomeranje od dela ka tekstu, koji oni odvode ka kontekstu, shvaćenom iz perspektive njihovih materijalističkih pozicija“ (str. 174).

Četvrti deo „Balard i Pinčon“ (str. 188-257) sastoji se iz pet potpoglavlja: „Estetika izvan estetike u praksi“, „Koncept podređen znaku kao konceptualnom metatragu – poststrukturalistički pristup Balardovoj *Izložbi grozote*“, „Pojam stila, relacioni sklop i ne-relacioni objekat“, „Pinčon – *V.* i problem znaka“ i „Sklop u formi *V.*“

U prvom potpoglavlju, „Estetika izvan estetike u praksi“ Kandidatkinja objašnjava da će se u ovom poglavlju baviti novim čitanjima književnosti izvedenim iz paradigme novog materijalizma i spekulativnog realizma, koje naziva režimima „estetike posle estetike“. Pozivajući se na teorije novog materijalizma i spekulativnog realizma, ona izvodi kritiku prethodne paradigme poststrukturalističkih teorija u čijem su središtu bili pojmovi znak i tekst. U drugom i trećem potpoglavlju, „Koncept podređen znaku kao konceptualnom metatragu – poststrukturalistički pristup Balardovoj *Izložbi grozote*“ i „Pojam stila, relacioni sklop i ne-relacioni objekat“, Kandidatkinja se bavi Balardovim romanom *Izložba groze* najpre iz metodoloških prisupa razvijenim u poststrukturalizmu, kada se ovaj književni tekst posmatrao kao tipično postmodernistički. Nasuprot ovim detaljno obrazloženim interpretacijama, Kandidatkinja uvodi pojam druge neoavangarde, Hola Foster. Ona Balardov roman interpretira kao drugu neoavangardu koja se usmerava na transformaciju institucija koje konstituišu polje književne proizvodnje i recepcije, ali teži i menjanju stvarnosti u sklopu tadašnjih levičarskih političkih ideologija. Smeštajući roman u interpretativni kontekst posthumanih teorija, Kandidatkinja se bavi statusom i oblicima organskih i neorganskih entiteta u romanu. Ona smatra da se oni kod Balarda moraju posmatrati kao afektivni registri ili nivoi „koji se nalaze u različitim odnosima relacije, izazivajući određeni (ciljani) efekat kod recepijenta, koji započinje na pod-svesnom nivou – na nivou oseća.“ (str. 209).

U potpoglavlju „Pinčon – *V.* i problem znaka“ i „Sklop u formi *V.*“ polazi se od postmodernističkih pristupa u kojima se analizom sadržaja pokazivalo da su Pinčonovi romani tipično postmodernistički. Nasuprot tome, Kandidatkinja se bavi primenom teorije informacija Kloda Elvuda Šenona na roman *V.*, jer se sam roman bavi problemom informacijske entropije. Operativni u interpretaciji Pinčonovog romana su zakoni termodinamike. Kandidatkinja obrazlaže stav da su u interpretaciji Pinčonovog romana ovi zakoni bitni, jer je pisac entropiju kako je ona definisana u fizici transponovao i upotrebio u ovom romanu. Pozivajući se na Delezov koncept razlike i mnoštvenosti, u nastavku Kandidatkinja te koncepte primenjuje na Pinčonov roman, te objašnjava: „Nema hronologije, uzročno-posledičnog sleda, postoji samo mnoštvenost znakova koji su prisutni istovremeno iako odgovaraju različitim vremenskim ravnima, na isti način, na koji je istorija prisutna istovremeno na istorijskim mestima poput Valette, kako se zaključuje u jednom od dijaloga, u epilogu *V.*“ (str. 245).

Zaključak predstavlja rezimiranje celokupnog rada, te Kandidatkinja objašnjava da je detaljno obrazložila teorije koje su postavili teoretičari i teoretičarke novog materijalizma i spekulativnog realizma, a zatim ih je primenila na analizu književnih dela, romana Džejmsa Grejama Balarda i Tomasa Pinčona. Ona ističe da nije bilo moguće estetiku, teoriju umetnosti i književnosti ovih teoretičara i teoretičarki razdvojiti od njihovih filozofskih koncepata, jer oni polje književnosti i vizuelnih umetnosti ne tretiraju kao u potpunosti autonomno, već ga posmatraju kao polje koje je u funkciji potvrde njihovih filozofskih polazišta. Zato je u većem delu disertacije u središte postavila složene odnose teoretičara i teoretičarki novog materijalizma i spekulativnog realizma prema velikoj hegemonij zapadnoj kontinentalnoj filozofskoj tradiciji, autorima poput Platona, Hegela i Ničea, a zatim i složenim odnosima prema njima prethodećoj tradiciji poststrukturalističke teorije čiju kritiku izvode.

U **Popisu literature** se nalazi 200 bibliografskih jedinica na hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku. Izbor literature je pažljivo načinjen sa filozofskim i teorijskim delima koja označavaju područje savremene teorije novog materijalizma i spekulativnog realizma; zatim, klasične filozofije, teorije književnosti, marksizma, poststrukturalizma, teorije informacije i teorije umetnosti.

6. Postignuti rezultati i naučni doprinos doktorske disertacije

Doktorska disertacije Irene Javorski Dedić je autentično pretpostavljeno i razrađeno transdisciplinarno naučno delo nastalo u dinamičnoj razmeni između filozofije, teorije savremene umetnosti, teorije književnosti i književne prakse. Kandidatkinja je u središte disertacije postavila filozofiju Žila Deleza. Posmatrala ga je kao najuticajnijeg filozofa na savremene teorije koje su razvili novi materijalisti/materijalistkinje i spekulativni realisti/realistkinje. Bitan naučni doprinos se vidi u kritici epistemologije bitne za strukturalističke i poststrukturalističke teorije umetnosti i teorije književnosti. Kritika epistemologije je stvorila teritoriju za uvođenje i metodološku razradu nove ontologije po uzoru na novi materijalizam i spekulativni realizam.

Kandidatkinja je inovativno pokazala da se novi materijalizam i spekulativni realizam posredno bave teorijom savremenosti i književnosti, na način njihovog fokusiranja na proizvođenje novih teorijsko-filozofsko-estetičkih i umetničkih te književno teorijskih koncepata: 1) posthumanih ili postljudskih obrta; 2) ravnih ontologija; 3) implicitne kritike ideologije zasnovane na odbacivanju koncepata nadodređenosti i hegemonije; 4) postantropocentrične estetike ili *estetike izvan estetike* koja akcenat postavlja na materijalnost umetnosti i književnosti, ali koja je oslobođena vezanosti za njenu lingvističku utemeljenost, kao i za pitanje i problem forme umetničkog i književnog dela.

Filozofija i estetika novog materijalizma i spekulativnog realizma je funkcionalni i interpretativni predmet ovog rada. U filozofiji i estetici novog materijalizma i spekulativnog realizma se iskazuje zalaganje za proizvodnju novih modaliteta mišljenja, koji proizlaze iz Delezove kritike zapadnog mišljenja, koje se vidi kao ono koje je utemeljeno na filozofiji predstave. Shodno tome, konkretna teorija savremenosti, savremene umetnosti i književnosti je moguća, ukoliko se prevaziđe mišljenje u antinomijama, koje tek onda treba da omogući prostor za mišljenje savremenog kao kvaliteta novog u savremenosti.

Uspostavljajući teorijske platforme nove ontologije ona je razradila reviziju tumačenja književnih praksi i dela Balarda i Pinčona odbacujući dosadašnje uvide koji su vodili ka postmodernističkoj jezičkoj interpretaciji. Kandidatkinja je, zato, inovativno rekonstruisala neistorijski pojam neoavangarde zasnovan na filozofskom i teorijskom ontologiziranju književnog teksta kao objekta. Njenim rečima: „Na primeru tekstova, Balardove *Izložbe grozote* i Pinčonovog *V.*, koji pripadaju anglo-američkom kanonu moderne književnosti, u poglavljima trećeg i četvrtog dela (*‘Umetnost’* i *‘Balard i Pinčon’*) pokazala sam primenjivost afekatskog i objekatskog pristupa čitanju (teoriji recepcije) u isticanju i činjenju vidljivim neo-avangardnog aspekta ovih dela – oličenim u njihovoj konceptualističkoj prirodi – koji poststrukturalističke analize zanemaruju, ili nedovoljno ističu, a što doprinosi njihovom boljem razumevanju. Pa tako, *Izložba grozote* postaje situacionistički tekst-koncept, a *V.* – neoavangardni, izvodeći, ponavljajući, ali na nov način nadrealistički i dadaistički asambladž“ (str. 256). Time je motivacijski ukazano na reviziju bitnih identifikacionih termina teorije proze, opšte teorije književnosti i teorije umetnosti.

7. Mišljenje i predlog Komisije o doktorskoj disertaciji

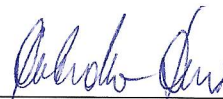
Na osnovu izloženog Komisija je mišljenja da doktorska disertacija **SAVREMENOST I SAVREMENE UMETNOSTI U KONTEKSTU FILOZOFIJE NOVOG MATERIJALIZMA I SPEKULATIVNOG REALIZMA (STUDIJA SLUČAJA: KRITIČKA ANALIZA MATERIJALISTIČKE FIKCIJE DŽEJMSA GREJAMA BALARDA I TOMASA PINČONA** kandidatkinje Irene Javorski Dedić po predmetu, temi, ciljevima, pristupu i sadržaju rada, kvalitetu i načinu izlaganja teorijsko-filozofskih hipoteza i argumenata, kritičkoj metodologiji refleksije istraživanja, načinu korišćenja transdisciplinarne literature i kvalitetu ostvarenih rezultata dostiže kriterijume zahtevane za doktorsku disertaciju, te se može prihvatiti kao podobna za javnu odbranu.

Sagledavajući ukupnu ocenu doktorske disertacije kandidatkinje Irene Javorski Dedić pod nazivom **SAVREMENOST I SAVREMENE UMETNOSTI U KONTEKSTU FILOZOFIJE NOVOG MATERIJALIZMA I SPEKULATIVNOG REALIZMA (STUDIJA SLUČAJA: KRITIČKA ANALIZA MATERIJALISTIČKE FIKCIJE DŽEJMSA GREJAMA BALARDA I TOMASA PINČONA** predlažemo Veću departmana za poslediplomske studije i Senatu Univerziteta Singidunum da prihvati doktorsku disertaciju i odobri njenu javnu odbranu.

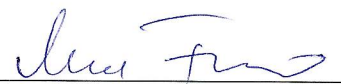
Potvrđujemo svojim potpisom, pod punom profesionalnom odgovornošću, da su podaci u Izveštaju verodostojni i u potpunosti tačni, uključujući tačnu kategorizaciju naučnoistraživačkih rezultata kandidata, a sve u skladu sa Pravilnicima i aktima Univerziteta.

Beograd, 18. 07. 2024.

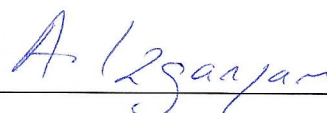
Članovi komisije

dr Dubravka Đurić, redovna profesorka – mentorka

dr Andrija Filipović, vanredni profesor

Dr Aleksandra Izgarjan, redna profesorka Filozofskog fakulteta
Univerziteta u Novom Sadu (spoljni član komisije)